DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,

DE

HYDROPE ASCITE,

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DOMINO CAROLO,

PRINCIPE PORUSSIAE, MARCHIONE BRANDENBVRGICO, CETERA,

PRÆSIDE

D. FRIDERICO HOFFMANNO,

COLLEGII MEDICI h. t. DECANO,

PRO DOCTORIS GRADV OBTINENDO,

Publico Eruditorum examini submittet

AUCTOR RESPONDENS

JOHANNES JACOBUS WEISE,

BEROLINENSIS - MARCHICUS.

D. Junii MDCCXVIII. Horis, locoque consuetis.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typ.

DE
HYDROPE ASCITE.

PROOEMIUM.

Aud facile graviores in curſu ſtudiorum meorum mihi deprehendere licuit errores, quam qui ex ſequenti ſcaturigine promanarunt. Inveniuntur nimirum, qui hypotheſin ex proprio ingenio confingunt, eamque pro certa habent, poſteaque ex ea rationem phænomenorum reddere ſatagunt. Quod ſi cum plurimis modo bene procedat, rem feliciter ſe confeciſſe, & ſcientiæ nomen huic ſuo inde exſtructo Syſtemati imponi poſſe putant. Et hæc videtur plerorumquè fere unica fuiſſe norma, quam in procudendis novis Syſtematibus ſequi ſe quam tutiſſime poſſe exiſtimarunt.

Imputant hunc errorem communiter Nobilissimo Cartesio, quasi ille primus suo exemplo hunc perniciosissimum philosophandi modum docuerit. Verum enim vero mihi videntur hac chorda oberrare omnes veteres physici, Aristotelici præcipue, quibus nil familiarius, quam abstractionibus suis in explicanda rerum natura abuti; Imo Medici veteres fere omnes in hoc luto hæserunt. Horum hic possem texere seriem numerosissimam, nisi plane alienum a proposito meo foret. Fatendum tamen prælaudatum Cartesium vitam quasi reddidisse huic modo philosophandi, consepulto quodammodo per methodum experimentalem a Cl. Verulamio aliisque in philosophiam naturalem introductam.

Ast, cum ex eo, quod plurima phænomena ex hypothesi aliqua explicari queant, ejus possibilitas, non vero certa veritas elucescat; (unius enim rei plures possunt esse causæ) cumque facile seducantur auctores, ad corrumpendam mutilandamve rei historiam, ut salvent hypothesin; possit etiam hypothesis vera esse, quanquam nondum modus pateat, quô omnia phœnomena ex ea resolvi queant, ut cœtera taceam incommoda: facile apparebit, periculi plenissimum hunc esse modum inveniendi veritatem.

Melius igitur ii sibi prospiciunt, qui non in alterius nec in unius jurantes verba magistri prius ex attenta observatione phœnomena omnia solicite colligunt, deinde singula seorsim perpendunt, ac denique ex eorum inter se comparatione rationem eorum phœnomenorum

rum reddere intendunt; quæ enim ita inveniri nequeunt, certe incognita manebunt.

Hanc femitam & ego ingreffus fum in confideratione Thematis, quod SPECIMINIS INAUGURALIS loco elaborare fufcepi de HYDROPE ASCITE; Ita enim quam tutiffime veram adfectus noftri indolem explorari poffe nobis vifum fuit. Si tamen alicubi erraffe deprehendamur, veniam apud æquos Lectores facile nos impetraturos fperamus, dummodo perpendere velint, hæc non pro materiæ ipfius amplitudine & dignitate fuiffe pertractata, fed pro ingenii noftri modulo, cujus aliquod fpecimen hic dare, & primam quafi fœturam excludere in animo habuimus.

Cum argumentum valde compofitum præ manibus habeamus, dispertiemur melioris ordinis caufa Tractationem noftram: ita ut primo, præmiffa definitione nominali, Hiftoriam ponamus, fi non omni, maxima tamen ex parte completam; ab hac progrediamur ad Caufas; dein ad Signa; iis denique tanquam principiis, & juftis præfuppofitis in enucleanda Therapia infiftamus.

Faxit Deus O. M. ut veritatem, quantum licet in hac rerum humanarum caligine, affequamur, & hæc noftra molimina omniaque ftudia noftra in fui Nominis Gloriam, commodum proximi, noftramque falutem cedant.

Thesis I.

INter varia & mira morborum genera, quibus cum humanum nostrum corpus quotidie conflictari debet, sœpius quoque nostræ sanitati infestissimus se prodit ille hostis, *Hydrops* vocatus, qui variis omnino machinationibus aggreditur nostram machinam eaque obsessa varias in ea ludit Tragœdias, miro modo medentium operas illudens. Nulla enim propemodum pars nostri corporis est, quam non obsedisse aliquando observatores memorant, sic, ut meritò in classem adfectuum generalium, qualis sunt Inflammatio, Scirrhus &c. referri mereatur.

II.

Non libet hic terere aures inutili transscriptione illa *Etymologiæ* hujus nominis; Ut autem quivis statim intelligat, quid nobis eodem veniat, non supervacaneum puto, *Descriptionem* hujus morbi brevem nostræ Tractationi præfigere: *Est nempe Tumor p. n. vel totius nostri corporis, vel quarumcunque ejus partium mollis, albus ab aqua vel aëre distendente procreatus.* Albô enim colore a quôcunque tumore inflammatoriô, a scirrhoso vero molli adtactu distingvitur.

III.

Nobis non proposuimus omnes hujus adfectus percurrere classes, sed ad evitandam omnem prolixitatem inter species hujus morbi principaliores, quarum tres ab auctoribus recensentur, *Anasarca, Tympanites, Ascites*, ultimam hanc maximo omnium suffragio inter cœteras

teras dirissimam elegimus, omnia, quæ de Hydrope in genere dicturi sumus, ad hanc in specie applicaturi.

IV.

Est autem *Ascites*, ut hujus quoque nominis rationem reddamus *Tumor p. n. abdominis ab aqua distendente generatus*. Quod eum Tumorem abdominis nominavimus, in eo distinguitur a reliquis hydropis speciebus capitis, thoracis &c. maximè ab Anasarca, quæ non abdomen tantum, sed totum corpus obsidet. Ab aqua eum generari diximus, a potiori facta denominatione, hâc enim formali ratione a Tympanitide differt, in qua abdomen a flatu imprimis distenditur. Reliquas differentias suo trademus loco.

V.

Nolumus paginas implere variarum hujus vocis acceptionum commemoratione, Criticorum potius judicio committenda, cum præcipue res sit ad hujus seculi palatum fastidii plenissima. Ad utiliora magis nos conferemus, ipsius nempe indolis hujus morbi accuratiorem, quantum a nobis fieri poterit, evolutionem.

VI.

Primum, quod observatur in ægris hoc morbo detentis, est *Tumor pedum*, qui plerumque portam aperire reliquis funestissimis malis solet. Communis fere omni Hydropi. Asciti tamen imprimis familiaris, quanquam nec hunc semper præcedere soleat. Etiamsi vero non semper in initio adsit, morbo tamen confirmato non abest, tum autem pejoris ordinariò indolis observa-

tur

tur teste Cl. *Baglivo* Diss. varii argum. p. m. 71. Incipit enim ex experientia *Avi mei* τȣ μακαρίτȣ nonnunquam etiam in ventre vel scroto, ita ut præcedat Hydrocele (quæ alias in fine plerumque supervenit) idem quoque contingit, quando a Tympanitide incipit. Exserit se Tumor circa malleolos imprimis & talum, qui magis auctus, suras quoque & crura occupat, imminuitur corpore magis declivi, ægro noctu in lecto decumbente, interdiu vero, cum corpus erigitur & ægri sedent vel ambulant, ad pristinam amplitudinem redit.

VII.

Huic, si per congruas medicationes non tollatur, (nam facile per duas tresve septimanas œdema durare potest, imò annos, non statim subsequente Ascite, si nimirum id medicamentis & congruo vitæ genere in statu suo conservetur) succedit *Tumor* & *inflatio abdominis* circa inguina incipiens, & successu temporis ad scrobiculum usque pertingens. Imo quandoque thoracem occupat; faciem & manus, sicut universalis inde Hydrops oriatur. Tanta vero amplitudine hæc distensio esse solet ut ægri ipsi ne quidē pedes suos cernere præ propēdente abdomine possint. Augetur hic Tumor nunc sensim & vix animadvertentibus id ægris, nunc subito tanta irruit aquarum distendentium vis, ut ab ipsius abdominis ruptura omni momento sibi metuant ægri.

VIII.

Ab impresso tumori digito fovea aliquandiu remanet, nonnunquam tamen durus est & renitens, imprimis, quando a Tympanitide incepit, vel in sua ἀκμῇ con-

constitutus, ubi aquæ ab impressione digiti recedendi nullus amplius relictus est locus. Splendet tum cutis, quæ sic nimium distenta lævior evadit & politior.

IX.

Comitatur eundem *lassitudo* quædam & *gravitas* omnium artuum, præcipue inferiorum, qui pondere suo corpus reliquum ad humum semper deprimunt.

X.

Fluctuationes in infimo ventre percipiunt ægri, si corpus in latus alterutrum movent, quod tamen haud in omnibus observatur, quanquam in quibus tales volutationes de latere in latus audiuntur, de morbo mentem non sinunt amplius esse dubiam. In morbo enim inveterato, & in quibus aqua suis cistis peculiaribus continetur, uti inferius dicemus, minimè talis motus de loco in locum contingere potest.

XI.

Dolore quoque *tensivo* nunc in dextro nunc in sinistro hypochondrio adficiuntur, cui quandoque accedit insignis *pruritus* in partibus pedum membranosis, imprimis plantis, quæ acri ac rodente madore aliquando irrorantur. Nonnulli maximos *cruciatus in femore* percipiunt, ac si secarentur vel urerentur, ut voce quoque altâ clamare cogantur; nonnullis inde *ulcera* crurum & *abscessus* oriuntur, ordinario tamen eventu funesto. Mali enim solent esse moris & difficulter ob serum continuo adfluens & magis sua acredine partes rodens, consolidantur. Nonnunquam *maculæ fuscæ* & lividæ in illis tumentibus partibus apparent.

XII.

In nonnullis *penem* inflari *cum ſcroto*, adeo ut hoc ad capitis magnitudinem excreſcat nonnunquam, obſervatum fuit. Retrahitur quoque præputium, ſicut fœda mictione faciem ſibi maculent. Maximam iſtam virgæ unà & ſcroti intumeſcentiam obſervavit *Avus meus* b. m. in ſutore hydropico, adeo, ut glans ſeu balanus contabeſceret ad digiti minoris craſſitiem, & in totum retorqueretur, ut cum ſumma urinandi difficultate ſe ipſum æger commingeret. In fœminis *Labia uterina* intumeſcunt, uteri quoque prominentiam iis accidiſſe memorant inter alios & *Acta Haffnienſia* T. 2. p. m. 139.

XIII.

Quibus ſic conſtitutis *ſuperiora* magis magisquè *contabeſcere* ſolent, quo magis Tumor in inferioribus & ipſo ventre increſcit. Aliter tamen ſe res utique habet, ſi hydrops pectoris origo fuerit morbi, vel anaſarca juncta ſit. *Faciei color* quoque ſolet eſſe *fœdus* ex virore albicans, vel ad citrinum & plumbeum declinans. Neque tamen negandum, multos aſciticos ſic ſatis vivido eſſe colore, teſte *Argenterio* in Comm. §. 11. l. 4. Obſervavit quoque *Avus* b. m. obss. msst. in aſcitico quodam floridum faciei & totius cutis in corpore colorem ad finem usque vitæ permanſiſſe; Corpus etiam hujus viri parum abſumptum, ſed pingue ſatis & boni habitus fuit.

XIV.

Pulſus utplurimum mollis, undoſus & frequens eſt, nonnullis ſubdurus & parvus, indicium *febriculæ*, quæ

quæ comitari hunc morbum plerumque ſolet; eſt vero hæc *continua*, *lenta*, circa veſperam intolerabilior, tam parva quandoque, ut vix ſenſibus obvia ſit. Interdum ſatis vehemens eſſe ſolet, quândo ſc. morbis acutis, viſcerum inflammationibus hydrops ſupervenit, & tunc etiam pulſus pro ratione febris ſolet eſſe vehementior.

XV.

Haud parum quoque discruciantur ægri *Dyspnœa*, quæ omni hydropis ſpeciei familiaris eſt, graviſſima tamen in aſciticis. Accedit plerumque, cum tumor abdomen totum occupans thoracem petit, quandoque tamen tumorem præcedit, eumque cæteris paribus utplurimum præſagit. Exacerbatur poſt motum corporis vehementiorem, & noctu ob ſitum corporis declivem, abdominalisque aquæ adſcenſum, quare magis erecto corpore ſedere, quam decumbere cupiunt, imprimis quando hoc ſymptoma cum ipſo morbo eundo majores vires acquirit. Plane non ferunt totius corporis decubitum; ſi enim hoc aliquando tentant, manifeſtum incurrunt ſuffocationis periculum, ſic ut mox corpus erigere cogantur, atque cum inſigni levamine plerumque tunc melius reſpirent. Eſt tamen & ille corporis erecti in ſella ſitus iis haud parum moleſtus, mire enim corpus inde defatigari & exhauriri vires ſentiunt, quarum defectus, ſi in ullo morbo, certe in hoc funeſtum poſt ſe trahit exitum.

XVI.

Semper etiam *Flatibus* vexantur aſcitici, ideo non mi-

randum, si tympanitis huic adfectui jungatur, has enim duas species Hydropis invicem permisceri expertus est *avus in Obsf. msstis* Cap. de Hydrope, cujus propria hæc sunt verba: „Nullus in progressu seu statu morbi (a quo tempore denominandi sunt) est ascites, „nulla tympanites, in quibus, hic quidem simpliciter „flatus, ibi vero solum serum accusandum sit permanenter & toto morbi decursu: sed semper ex prædominante fit appellatio; si flatus sunt plures, refertur „hydrops ad tympanitidem; si serum exsuperet, ad „asciten. Et de tympanitide omnes practici consentiunt, de ascite autem qui dubitat, consulat experientiam; Semper enim unà flatibus abundant.

XVII.

Accedit his, idque in fine magis morbi, *Tussis* arida secundum *Hippocr. Lib. prænot.* & Coac. §. 452. Quæ quò siccior, eo plerumque solet esse pejor, quicquid enim virium corporis a sævitia præcedentium symptomatum reliquum & intactum mansit, hic plerumque cum ipsius ægri vitâ interire consuevit.

XVIII.

Ad res dictas non n. les quod attinet, & quidem primò Cibum & Potum, magis hujus quam illius excessus observatur. *Appetitus* enim ab initio morbi per totum ejus decursum plane prostratus esse solet, sic ut nonnulli quoque a ciborum adspectu abhorreant. Videntur, inquit *Hipp.* vel quisquis est *Autor. lib. de int. adfect.* alimenta cucumerem agrestem olere præ aversatione a cibo. Nonnullos tamen bene appetere & come-

medere, *Avus b. m.* obſervavit. *Sitis* vero urget aſſidua, ſecundum illud Ovid. lib. Triſt.

Quibus intumuit ſuffuſâ venter ab undâ,
Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.

Hanc p. n.lem ſitim, quam plerique pro diagnoſtico hujus morbi ſigno adferunt, abfuiſſe obſervavit *avus* b. m. in eod. ægro §. 13. allegato, qui alias ſatis bibulus fuerat ad crapulam usque. Ordinario tamen ſolet adeſſe, & quandoque ſic augeri, ut obſervatum ſit, ægros ſuam urinam bibiſſe alio potu deſtitutos, & malagmata ſua devoraſſe teſte *Celſo lib. 3. c. 21.* p. m. 161.

XIX.

Quidam multum *vigilant*, imprimis juvenes atque quibus nondum a prægreſſo morbo exhauſtæ ſunt vires, ubi quoque febris plerumque intenſior ſolet eſſe. Senes vero morbo confirmato *ſomnolenti* ſunt, in ſpeciem eorum, qui Lethargô adficiuntur.

XX.

Alvus plerumque *adſtricta* nonnullis, raro tamen laxa, qualem *Avus b. m.* in aſcitico quodam ſimul anaſarca laborante invenit. Fæces v. albidæ, colore ſuo flavo vireſcente naturali deſtitutæ. Quibusdam accidit *Dyarrhöea* eaque ſeroſa, quæ ſi inter initia morbi incidat, eum plerumque ſolvit, ſi vero ipſo morbo jam aucto ſuperveniat, ſignum lethiferum præbet. Sentiunt tum ægri in nimio iſto alvi profluvio ſenſum morſicantem & vellicantem inteſtina. *Menſes* rite ſolent fluere, niſi quando ab aliis cauſis impeditæ fuere morbo jam inſtituto, vel ante ejus generationem, quando nimirum ab earum ſuppreſſione dependet.

 XXI.

XXI.

Urina ad menſuram eorum, quæ aſſumuntur ex liquidis, *pauca*, *craſſa*, & in aſciticis præcipue cum copioſo ſubinde *ſedimento rubro*, lateritio emittitur; quibusdam *tenuis* fluit, *albâ* inſtar aquæ, incocta. Mittitur haud raro cum inſigni inter fluxum ardore & ſtranguria, certo acredinis, ſi ſaporem jungas, teſtimonio. Viſa quandoque crocea, quæ cum adſit, hunc hydropis ſtatum deſperatum pronunciant autores, imprimis ſi febricula ſimul adſit continua. Aqueus color, quocunque aliô durante tumore, ſemper optimus habetur. Obſervandum tamen hic eſt, hanc urinæ imminutionem non ſemper huic morbo adeſſe, nec omni tempore uti ex *avi b. m.* obſervatione didici, cujus propria verba ex msſto ſup. cit. hic apponam. „In principio fere reſpondet potui urina, quatenus ea proportio in naturâ locum habet; in fine „vero minuitur urina maximè, ubi tamen hydrops jam „eſt generatus & in ſua ἀκμῇ quaſi. Obſervavit quoque „urinam imprimis fuiſſe rubram cum magnô ſedimentô „rubrô partim fuscô & atrô in medio, quo ad dimidium „ſemper replebatur urinale, quando hic morbus *ex Ictero* natus fuerat.

XXII.

Urinam, ſi fluat, morbo *nondum confirmato*, ſemper levaſſe ægrum obſervatum eſt, quandoque tamen iſta excretio mortis nuncius eſſe ſolet, ſi viribus ſolutis contingat, atque copioſiſſima ſit. Ad hanc morbi per urinam ſolutionem pertinet quoque ſæpius apud autores medicos repetita obſervatio *Wieri* de pulvere bufonum, cui-

dam

dam mala quidem intentione, optimo vero eventu exhibito, convaluit enim a morbo, ſubſecuta maxima urinæ excretione.

XXIII.

Plurimi quoque *Diarrhœa* ſponte ſuperveniente cum ſanitate redierunt in gratiam, cui quoque adſtipulatur *Hippocr.* S.6. aph.14. *Hydrope detento* ſi aqua e venis in ventrem confluxerit, ſolvitur morbus. Exemplum vero, ubi morbo conſummato accedens mortem intulit, habet *Welſchius* Curat.4. Dec.7. conf. §. 20.

XXIV.

Ad *ſudorem* rariſſimè proclives ſunt, hinc illa ſolutio morbi rarius quoque contingit; quandoque quidem corpus humore quodam madidum habere ſolent, cum ſenſu frigiditatis ac horripilatione febrili: nunquam tamen hoc cum euphoriâ ægri contingit; potius obſervârunt, quod quando ad ſudorem per artificia, balnea imprimis, coacti fuerunt, accedente apoplexia, mortem oppetierint; ſed nec in balneis quidem ſudore ſemper madeſcere inquit Aretæus l. 2. diut. c. 1.

XXV.

Meliuſculè longè habent â *vomitu*, a quo multùm levaminis ſentiunt. Imprimis Dyspnœa, qua ordinarie anguntur per §. 15. ſolet a ſua atrocitate remittere. Ipſum quoque morbum aliquando e medio ſuſtulit opportunè inter initia accedens vomendi conatus; ſic *Foreſtus* obſ. 32. l. 19. hydropicum pro deſperato habitum refert, qui navim conſcendens provocato vomitu, poſt vomitum exercitio, integrè curatus fuit.

XXVI.

XXVI.

Casu sæpius hic morbus profligatus ex vulnere in scroto vel crure accepto, per quod aqua paulatim effluxit; exempla videri possunt apud *Schenckium* obss. medic. p. m. 481. 482. & seqq. *Zacutum Lusitanum* de princip. med. hist. l. 2. obs. 23. p. m. 405. Mirum est, quod *Hildanus* refert Cent. 1. obs. 48. de quodam ascitico, cui scrotum gangræna correptum decidit, testiculi sic denudati, callo rursus naturæ beneficio obducti fuere & æger postea diu sanus superstes fuit. Huc quoque spectant reliquæ hujus morbi solutiones paulo tamen rariores, quæ *Schenckius* l. c. ex Solenandro adduxit, de spontanea abdominis apertione, ex quâ postea vesiculæ plures aqua plenæ extractæ fuerunt. Huc refer *Obs. River.* comm. is. it. ex *Vido Vidio* de vesicula in umbilico orta, aquosum humorem fundente, cum ægri restitutione in integrum v. plura si placet ap. eund. l. c. Vesiculæ nonnunquam per alvum excretæ fuerunt, exempla leguntur apud *River. Cent. 3.* obs. 27.

Diuturna quoque abstinentia sine medicamentis, ægros restitutos fuisse, observatores memorant. v. *Schenck* l. c. p. m. 479. 480. *Hildan.* Cent. 4. obs. 41.

XXVII.

Supervenit nonnunquam *Hydrocele* & *Exomphalos* seu protuberantia umbilici. v. *obss. Hildan.* quibusdam *Epilepsia* accidit cum ingenti periculo, teste *Hippocr.* Coac §. 454. *Duretus* in Comm. in h. l. p. m. 200. observavit ejusmodi Epilepsiam interdum in apoplexiam mortiferam & insanabilem verti. Singulare tamen exemplum nobis servavit

vit *Ballonius* l. i. epidem. cujusdam hydropici, qui epilepſia accedente, abſceſſu in teſticulis & femore facto ab utroque malo fuit liberatus. Quandoque ſuffocati moriuntur poſt alvi fluxum diuturnum bilioſum vel copioſum teſte *Hipp. 5. aph. 28.*

XXVIII.

Iunguntur aſciti anaſarca, præſertim in fine v. §. 7. tympanitis magis in initio v. §. 16. quandoque etiam alii morbi, v. g. paralyſis v. *Poter. obſ. 5. cent. 1. Cur. 97.* Palpit. *cordis* v. *Solenandr. Conſ. 9. S. 3.* Aſthma v. *Trincavell. l. 3. conſ. 34.* Icterus v. *Tulp. obſ. medicar. l. 2. c. 36. &c.*

XXIX.

Duratio hujus morbi variat quidem pro diverſa conditione cauſæ, ſymtomatum, temperantiâ ægri, atque ipſâ medelâ; citius tamen hoc morbo juvenes præ ſenibus occubuiſſe obſervatum eſt, aliàs diu ægros tenet ſuſpenſos intra ſpem metumque integræ ſanitatis vel mortis. Frequentius ad *ſex menſes* producitur, quandoque *integros annos* ſuperat, medicamentis idoneis nonnihil allevatus. Qui eo morbo ſuccumbunt, plerumque *tempore æquinoctiali* moriuntur; recedere quandoque ſubitò videtur, peſſimum tamen hoc ſignum eſt, plerumque enim & quidem haud impune de novo ægros invadit, quem atrociorem poſtea experiuntur, morte preſſo pede ſequente. Non raro imprimis diuturnior hic morbus ſuas patitur *periodos*, obſervatum enim, in plenilunio omnia in hydropicis exaſperari conf. *Bagliv. lib. de fib. motrice.*

XXX.

Residivæ huic morbo haud raro contingunt, imprimis post medicamenta, effectum quidem, sed fomitem totius mali non tollentia, vel quod hic tolli nequeat, vel quod æger a medico eundem ignorante tractatus sit. Quandoque etiam ex errore ægri, qui post morbum profligatum nondum roboratis visceribus genio magis, quam par est, indulget, ac intemperantius vivit. Sin autem curatus hydrops redeat, utplurimum συναποθνίσκει, ita *Hippocr. in Coac.* aph. *460. S. 2.* in *Foës. Edit. Aqua inter cutem, quæ curationi cessit, ubi recurrit, spem tollit. Cui non male Foësius* in nota subjungit: *Causa enim pertinax censetur & vitalium partium magna corruptio.* „Sic „*Avus* b. m. in obss. msst. exemplum habet mulieris a„sciticæ, quæ ter ab ipso curata fuit, primo medica„mentis convenientibus: postea casu disrupto umbili„co, ita ut una vice aquæ plus minus 24. libræ prosilie„rint; a quo casu convaluit, & per semestre ferè bene „habuit. Sed semper negligens epatica medicamenta „tertia vice hunc in morbum incidit & mortua est.

XXXI.

Atque ita initium, progressum, & exitum hujus morbi sufficienter, uti speramus, delineavimus. Progredimur ad ea, quæ anatome post mortem nobis de sede & causis hujus mali revelat, pressius tamen hæc prosequemur, quia jam in utilissimo opere, cui Sepulchreti nomen indidit, laboriosissimus ac Cl. *Bonnettus* hæc omnia fusius collegit; sufficiat nobis tantum ea exempla ad capita quædam relata paucis hic recensuisse, quo

eo

eo tutius poſtea ad ipſas cauſas progredi queamus. *Tria* vero in hoc morbo nuda hiſtorica relatione ex ipſis inciſis cadaveribus *innoteſcere poſſunt* (1) aquæ natura (2) locus eandem continens & (3) viſcerum internorum conſtitutio.

XXXII.

Quod ad *primum* igitur (§. 31. n. 1.) attinet, *liquidum* (1) ratione *coloris* flavum, citrinum, urinæ ſimile, luteum aliquando, quandoque viride, ſœpè loturæ carnium ſimile obſervatum fuit, interdum cruentum, plane nigrum apparuit, nonnunquam plane limpidum & cryſtallinum aquæ inſtar; ſic lympham naturalis coloris nec fœtidam ad 60 circiter libras in hydropico reperiit *Bagliv. Diſſ. var. arg. p. 73.* (2.) *Foetet* nonnunquam, quandoque ſine odore inſigni eſt. Rodius obſ. 8. Cent. 3. halitum pueri hydropici ſulphuris odore nares feriiſſe obſervavit. (3) *Sapore* acidum eſt, atque ſenſibili acredine ſalſa linguam irritans, hinc in *Act. Haffnienſ. vol. 4. obſ. 69. Borrichius* lactis balneum coagulatum vidit a ſudore fœminæ hydropicæ. (4) *Conſiſtentia* nonnunquam valde dilutum aquæ inſtar eſt, ſpiſſiuſculum tamen utplurimum, igni impoſitum in gelatinam concreſcit. *Barbett. in Praxi* p. 169. in fœminæ cujusdam hydropicæ abdomine primo tenuem lympham, poſtea gelatinam, deinde concretam, tandem duram & ſteatomaticam invenit. Cui adſentitur *Williſius pharm. rat. p. 2. p. m. 156.* qui ſerum hoc ovi albuminis in modum calore foci inſpiſſari teſtatur. Variant tamen hæc omnino in diverſis ægris; prout nunc recens effuſum, nunc diu ſtagnans,

nunc urina, nunc lympha, nunc ſerum, pus &c. eſt. Et ex his modo ſingula ſeorſim reperiuntur, modo conjuncta novum aliquod compoſitum formant; non unius enim indolis hoc eſſe ſatis ex ſupradictis, uti confido, apparebit. *Quantitas* diverſa eſſe ſolet pro corporis amplitudine & morbi diuturnitate; ita, ut quandoque 30, quandoque 40, 60, 90, quandoque centum libræ inventæ fuerint, imo ultra 100 libras in abdomine contentas fuiſſe *avus b. m.* in mſſt. obſ. refert.

XXXIII.

Continetur vero *ſecundo* illa aqua plerumque quidem §. 31. n. 2. 1.) in cavo abdominis inter peritonæum & viſcera, nonnunquam etiam 2.) inter peritonæum & muſculos abdominis, referentibus *Platero*, *Liddelio*, *Blaſio* aliisque. 3.) aliquando in omento, qui vocari ſolet *Aſcites Epiploicus*, *Galeno* jam notatus *Comm. in Hippocr. 7. aph. 55.* Huc pertinet *obſ. Horſtii Dec. 6. Probl. X.* qui omentalem tumorem ſcirrhoſum & glanduloſum invenit libras 56 pendentem, exterius robuſta & craſſa membrana cinctum, in medio v. cavitatis fœtida ſordidaque ſanie repletum: item celeberr. *Amſtelod. Profeſſ. Fr. Ruyſchii obſ. chir. 18.* ubi refert, in cadavere mulieris XV. annos aſciticæ omnia viſcera ſalva, tumorem tantum piloſum in omento repertum fuiſſe, quem ibi etiam delineari curavit. 4.) nonnunquam in duplicatura peritonæi formato ibi ſacco incluſam aquam fuiſſe obſ. referunt. Notabilis inter alias eſt obſ. Cl. *Littrii*, quæ reperitur in *Obſ. acad. ſcient. Paris. ſeu Memoires de l' academie anni 1707.* 5.) aliquando ipſe ventriculus & inteſtina aqua repleta obſer-

ſervantur, ubi plerumque univerſalis inundatio eſſe ſolet, alias huc non ſpectat, ſed ad hydropes particulares. 6.) Singularis aſcitis ſpecies eſt, quando *Hydatides* nunc parvæ magno numero, nunc una vel pauciores prægrandes pendulæ obſervantur in iſtis modo enumeratis interſtitiis; notantur enim & inter muſculos abdominis & cutim, it. in omento &c. Hæc proprio nomine ab autoribus inſignitur, vocatur nempe *veſicularis*. Hanc primus *Aretæus*, & poſt illum plurimi obſervarunt, uti apud ſupra laudatum *Bonnett.* exempla legi poſſunt. conf. *Ol. Rudbek deduct. hepat. & vaſ. glandular. ſeroſ. c. 9. p. 289.* It. *Cel. Ruyſch. lib. cit. obſ. 27. figur. e.* Glandulas autem has hydatides eſſe, atque ita ab aqua diſtendi poſſe, ut ad tantam molem excreſcant, recentiores anatomici ad ſenſum demonſtrarunt. Nonnunquam enim ipſius tunicæ e.g. omento adhærentem reliquasque etiam nonnihil inſtar bullularum elevatas obſervarunt; ſic in *Act. Haffnienſ.* refertur glandula omenti inuſitatæ magnitudinis ab *Ol. Borrich.* viſa v. *vol. 2. p. m. 203.* ſic in anaſarca extinctis glandulæ ſubcutaneæ viſum ſubterfugientes, optimè in conſpectum prodeunt. Lymphatica & lactea ſic extendi aſſerit Cl. *Bidloo Exercitat. anat. chirurg. Dec. 1. Exerc. 2.* in qua prolixe de hydatidibus agit, earumque varia genera recenſet. 7.) Singularem obſ. *Palfyn* habet *Chir. P. 1. c. 13.* ubi in cadavere aſciticæ materia purulenta ſeroſa in ſacco duro & menſuram unius & dimidii capitis excedente, exterius inæquali, interius multis cellulis & loculamentis, communicationem inter ſe habentibus, repleto, inventa fuit. Parti ſuperiori ſeu fundo uteri adhæ-

fisse hunc saccum refert, quem nihil aliud fuisse putat, quam mirum in modum dilatatam & expansione sua cavitatem abdominis replentem tunicam exteriorem uteri.

XXXIV.

Et ita ex hac ultima obs. etiam constare potest, quid de eorum sententia censendum sit, qui ubique in ascite *Epar* incusant. Idcirco enim sollicite eas tantum obss. colligunt, ubi *Epar* in cadavere male adfectum repertum fuit, & ita exinde falsam suam & inadæquatam procudunt Pathologiam.

XXXV.

Equidem optime memores sumus, (ut no. 3. §. 31. satisfaciamus,) illarum obss. ubi *Epar* morbidum conspectum fuit; nimirum nunc quidem *pallidum*, fere *exsanguе*, nunc *tumidum*, nunc *atrum* & simul *densum*, *durum*, seu *scirrhosum*, infinitis quoque *coloribus variegatum*, sæpius tanquam corium *torrefactum*, nunc *abscessibus* purulentis obsessum, *hydatidibus* quoquè repletum observatum fuit, v. *Ruysch. l. c. Obs. 45.* Reliqua exempla apud *Bonnet* l. c. legi possunt. Quanquam vero hoc verum esse fateamur, & ita ut plurimum hoc ita esse concedamus; tamen haud minus certum est, *primo* in allegatis obss. fere semper una c. epate etiam lienem, pancreas, glandulas mesenterii, omenti, renes male constituta fuisse; *deinde* prostant præter supra ex *Ruyschio* adductas obss. plures, ubi epar repertum fuit sanum: ita *Bonnettus* ex *Dodonæi* obss. l. c. refert urinam in abdomine effusam per aliquot foramina, in vesica urinaria producta ab uteri ulcere, repertam fuisse, salvis una c. epate reliquis vi-

viſceribus. *Rondeletius* quoque *Prax. c.35.* ab ulcere meſenterii, reliquis viſceribus ſalvis, productum aſciten referunt.

Lienem corruptum & totam fere ipſius ſubſtantiam pici liquatæ ſimilem in quodam hydropico, epate optime conſtituto, vide ſis apud *River. obss. comm. 6.*

Renes parvos, pallidos, nulla pinguedine obductos vid. apud *Schenck. obss. l.3.* Eosdem multis ulceribus fiſtuloſis perforatos, adnatis hinc inde renum corpori hydatidibus, ex quibus ſciſſis aqua profluebat, eroſa ſimul undique eorum exteriore tunica, obſervavit *Plater. prax. p.260.* Sic etiam *parens b. m.* in aſcitico quodam obſervavit renes plurimis veſiculis aqua plenis refertas, quarum una præ cæteris eminens pendulum ſaccum in abdomine formabat.

Teſtes ſeu *Ovarium muliebre* aliquando mirum in modum tumidum, lividum, quaſi fungoſum hydatidibus refertum in aſciticis, vid. apud *Schenkium l.3. obss.* & *Bauhin. in append. ad Rouſſet de partu Cæſar. it. Ruyſch. obſ.17. l.c.* *Bidloo lib. cit. Dec. 1. Exerc. 2. p. 17.* exemplum habet hydatidis pendulæ ovario dextro alligatæ, quæ capiebat libras 40. liquidi, tanta cum ventris diſtenſione, ut imprægnatam mentiretur. Tandem lubet & addere *Obſ.70. Cl. Ruychii l. c.* quæ exhibet in cadavere aſciticæ peritoneum variis in locis duris particulis arenulas mentientibus conſperſum venamque portæ ex parte oſſeam factam, coeteris viſceribus ſatis bene conſtitutis, omento tantum in totum conſumto.

XXXVI.

XXXVI.

Coeterum ſunt noſtro malo obnoxii præ omnibus aliis homines illi ſegnes, ignavi, ſtupidi, tardi, languidi, habitu corporis turgido, pallido, minusve firmis fibris præditi, in quibus etiam in univerſum aqueæ ſubſtantiæ abundantia in humoribus præſto eſt, quos vocant *phlegmaticos*. Poſt hos *ſanguinei* vel ad minimum ex utroque *temperamento* mixta complexione gaudentes, conf. *Excellentisſ. Præſ. Patron. & Præceptor. ætatem devenerandum in Diſſ. de Temperam. fundamento morum & morborum in gentibus.*

Dein experientia confirmatum eſt, *omnis ætatis* homines huic malo eſſe expoſitos, proniores tamen præ aliis in hunc affectum ſunt in ætate juvenili & media conſtituti, & uti notatum eſt ab *Excell. Arch. Regio D. D. Stahlio in Diſſ. de morbis ætatum*, qui tenera juventute catarrhoſis defluxionibus vexati ſoepius fuerunt, poſthac tumoribus oedematoſis corripiuntur, oedemata frequentiſſimè aſcitis occaſiones exiſtunt. Interim qui obeſi ſunt corporis, & temperamentum ſuperius deſcriptum poſſident, cum ſenium attingunt & quadam de cauſa elater vaſorum dejicitur & ita excretiones ſegniter procedere incipiunt, ſoepius hydrope corripi, obss. medicæ fidem faciunt, vide, ſi lubet v.g. Cent.4. obſ. 13. &c. Imò quod mireris, ne foetus quidem in utero materno ſemper ab hoc hoſte tutus exiſtit; vide ſi lubet tale exemplum in M. A. *Severino* l. *de recond. abſceſſ. natura c. 36. p 266.* it. *Plater l. 3. obſ. p.m. 656.* Cum denique *Foeminæ* per antiquiſſimam jam opinionem frigidiores utplurimum ſint viris, ſi frequentius illis tumores oede-

oedematoſos, aſciticosque incurrant, non eſt, quod miremur.

XXXVII.

At enim vero cum recenſitæ circumſtantiæ (§. 36.) non eo ſenſu â nobis adducantur, ut eas pro cauſa morbi proxima venditemus, quibus vel ſingulis vel etiam conjunctim poſitis ſtatim ſequatur adfectus noſter; bene enim meminimus, utrumque contingere quandoque, nempe, tum ut morbo hoc alius temperamenti, ſexus & ætatis homines adfligantur, quàm nos recenſuimus, tum etiam, ut homines, in quibus hæ circumſtantiæ vel ſingulæ vel conjunctæ reperiuntur, alium quandoque experiantur morbum: ſciendum hujus conditionis eſſe *utplurimum* eos, qui hoc morbo laborant. Corripiuntur vero tum demum hi (v. § 36.) homines noſtro morbo, quoties una vel altera ex ſequentibus circumſtantiis ipſis obtingit. Poteſt vero quandoque ſingularis ſufficere, quandoque tamen plures junguntur, imo jungantur neceſſe eſt.

XXXVIII.

Nimirum 1. *Aer* frigido humidus multum contribuit ad hunc morbum; inde tam frequens in locis maritimis, ut in Anglia, Belgio & ſimilibus locis; quanquam 2. hisce gentibus ſolitus abuſus *potuum* calidorum aquoſorum, in nimia quantitate quotidie bis vel ter uſurpari ſolitorum, minime hic excludendus ſit, præcipue, ſi nullo modo, nec alvo, nec urina, nec ſudore excernantur. Deinde 3. obſervatum e cenſu utplurimum literatorum, monialium & monachorum fuiſſe aſciticos,

ob sedentariam quidem vitæ rationem; ob eandem etiam causam sartores, sutores, textores huc referendi, it: fullones, olearii, balneatores, piscatores, zythopeptæ, lotrices, quia in aere valde humido & vaporibus repleto degunt; imò quidam horum dimidia corporis parte in aqua versantur, hinc ad hunc morbum præ aliis sunt proclives. Conf. *Ramazzin Tr. de morb. opificum.* Ex *Tempestatibus* anni autumno maxime hydropes fieri asserit *Hippocr. S. 3. aph. 22.* nulla alia de causa, quam quoniam pluviis & nebulis ordinario aerem refert, caliginosumque reddit; medietas etiam illius, quæ vergit versus hyemem & multum frigoris junctum habet. Sique hisce *mæror* & *tristia* animi, omnia, ut notum, in œconomia vitali languida reddens, & frequens usus crassorum, viscidorum, flatulentorum accedat ciborum, eo magis dispositum corpus ad morbum hunc suscipiendum evadit. *Aquas palustres & stabiles Oribasius l. 5. collect.* c. 3. & allium asciticis multum nocere, *Tulpius* notavit *l. 2. obs. c. 35.*

XXXIX.

Porro inducunt etiam asciten, frequenti medica experientia teste, *consvetæ Evacuationes suppressæ.* Ita ab urina suppressa hydropem secutum esse spatio paucorum dierum scribit *Nenterus pathol. med. p. 101.* Suppressiones hæmorrhagiarum per nares, per uterum, ut mensium & lochiorum, quacunque de causa contingant, sæpius excipit cachexia & hydrops in sanguineo-phlegmaticæ temperiei hominibus, ac plethoricis. Fluxus hæmor-

morrhoidum quacunque de causa cohibitus, præsertim in plethoricis, asciten producere potest. Vide *Hippocr. s. 6. aphor. 12.* Ita Trajanus imperator ex retentione hæmorrhoidum asciticus factus, semelque curatus recidivam passus ex eo mortuus est. v. *Dio Cassius.* Quod suppressos fluxus efficere diximus, illud pari ratione *immodici* efficere valent. Quid enim notius, quam quod excretiones sanguinis per nares, hæmorrhoides, uterum nimias, præsertim sinistre per restringentia medicamina repressas, hydrops excipiat. Excretio in dysenteria immodica sæpius mater hydropis est: *Hippocr. s. 6. aph. 43. qui lienosi,* ait, *difficultate intestinorum corripiuntur, iis supervenientem longam dysenteriam aqua intercus aut intestinorum lævitas excipit & moriuntur.* Hæc vero tum plerumque contingunt, si præpostere adstringentibus sistantur, nec æger debitis analepticis reficiatur. *Sudores* nocturni, præsertim circa æquinoctia salubri naturæ consilio contingentes, si intempestive supprimantur, asciten producere quandoque solent.

Omnia *Turgefacientia* vel alimenta vel medicamenta, quæcunque nimirum sanguinem commovent, stimulando fibras, viis minime liberis ab obstructionibus, humoribus adhuc crassis, hydropi & ita etiam asciti progignendo ansam præbent; ita ex usu *salium volatil. urinosorum* in corporibus spongiosis, si commotis jam humoribus, aut corporibus ad minimum plethoricis & calidis humoribus præditis adhibeantur, quia stimulando & stringendo solida tantum agunt, talia provenisse frequentius cautiores notarunt medici.

XL.

Frigidæ confertim hauſtæ *potus*, corpore prius calefacto, hunc morbum etiam inducit, a quo ſubito plerumque, intra paucos ſc. dies, hic morbus oritur nullo pedum prævio tumore. Sic *Fr. de le Boe Sylvius in Tr. de morb. epidem.* §. *540. p.m. 846.* obſervavit non ſemel, in ardore ac ſiti febrili intra duos tresve dies a potu copioſius ingurgitato excitatum fuiſſe aſciten.

XLI.

Quædam quoque *venena* ad hunc morbum producendum efficacia eſſe notarunt, ut *Bupreſtis* &c. ſic memini quoque me legiſſe, a *vermibus* inteſtina vaſaque lymphatico - lactea in iis hiantia corrodentibus hunc morbum quandoque ortum fuiſſe. Huc etiam referri meretur, quæ a violentia externa hujus morbi inducitur cauſa, ut quæ fit a contuſione e regione epatis, it. a vulnere externo, cujus habet egregium exemplum *Parens* ὁ μακαρίτης in milite quodam gregario, qui vulnus „acceperat in ſiniſtro latere tribus ſuper papillam digitis. „Hujus militis corpus tribus a vulnere accepto horis to„tum ita intumuerat, quaſi hydropicus a longo tempore „fuiſſet æger, cujus ſanitas cum omnibus medicis præſen„tibus deſperata videretur, ſudoriferis & diureticis pro„pinatis, non neglectis interim medicamentis accommo„datis, integre reſtituta eſt. Non negamus tamen & aerem hic eſſe accuſandum. Denique, quin exceſſivæ crebræ potationes *ſpirituoſorum tam vinoſorum, quam imprimis ardentium* liquorum huic morbo ſæpius anſam dederint, dubitare nos non ſinit experientia,

tia, præprimis tamen in ſpongioſis illis corporibus, debilibus præditis fibris & hinc excretionibus ſecretionibusque languidis hæc contingere ſolent. Pari ratione *acidulæ* & *thermæ* ſortiuntur hunc a vulgo jam declamatum effectum.

XLII.

Cum fœcunda ſemper malorum reperiatur progenies, & hunc noſtrum adfectum ſobolem plurium *præcedentium morborum* eſſe, res videtur admiratione minime digna. Ita *febres intermittentes* male tractatas per chinam chinæ &c. in perſonis ſucci plenis & laxioris habitus corporis, imprimis fœminei ſexus, vitæque otioſæ & ſedentariæ excipit communiter tumor œdematoſo-hydropicus, deinde etiam aſcites, conf. *Excell. Dn. Præſidis Præceptoris ætatem devenerandi Ideam medic. fund. C. de morb. ex imprud. medicatione.*

XLIII.

Succedit quoque omnibus pertinacibus *viſcerum obſtructionibus*, *ſcirrhis* quoque epatis, lienis, pancreatis, uteri, inteſtinorum, glandularum majorum meſenterii, ſeu omnium ſeu præcipuarum, ac renum. Sufficienter hæc docent obſ. practicæ, & ipſæ cadaverum ſectiones, conf. §. 35. Et hæc eſt frequentiſſima fere atrocis hujus mali humanum genus depopulantis ſcaturigo; ſic enim *Avus b.m.* in mſst. ſæpius allegatis ita de ſe ſcribit: Experientia mea „qualicunque didici, nullum hydropicum vere ita dictum „ſine alicujus viſceris obduratione, nunc majori nunc le„viori, mihi fuiſſe oblatum.

XLIV.

Morbos quoque acutos imprimis ardentiſſimos v. g. inflammatorios viſcerum, ſive ægri in iis ſitim ſuam inexplebilem nimio potu demulcere imprudenter tentaverint, ſive quandoque etiam ſine ſiti fuerint, haud raro inſequitur aſcites.

XLV.

Cachexiam excipere etiam ſolet dirus hydrops, ita quidem frequenter, ut inde a quibusdam cachexia pro primo hydropis gradu habita fuerit; quod quanquam non penitus ſit verum, tamen cachectici in proxima dispoſitione ad hydropem poſiti ſunt, & devolvuntur denique ſæpius in ſtatum aſciticum. Eſt vero hoc metuendum præprimis in iis ſubjectis, ubi vigor activitatis vitalis remittit. vid. *Excellentisſimum D. Stahlium, in Diſſ. de Cachexia* §. 21. Præſertim vero *martialia* improvide data in cachexia infauſtum hunc ſortiuntur effectum, teſtis erit iterum *Excellentiſſ. D. Præſes c. 1.* §. 42.

XLVI.

A *tympanitide* quoque haud raro hic morbus oritur, ſemper enim hæc paullo diuturnior in aſcitē degenerat, niſi homo valde ſit debilis vel alio ſymptomate mors præveniat, uti obſervavit *Avus b. m. in msſt. citat.* conf. etiam *Bagliv. in diſſ. varii argumenti p. m. 72. & 94.* ubi duos inſignes caſus refert tympanitidis in aſcitem mutatæ. conf. ſupra §. 16. & 28.

Nonnunquam etiam *Icterus* terminatur in hydropem, uti & *Scabies retropulſa*, conf. *Bagliv. l. 2. Prax. med.* §. 9. ubi locum ex *Hippocr. in Epidem.* refert; item *Scorbutus*

butus, vide hic imprimis *Eugalen. de Scorbuto.* *Podagram* in asciten degeneraſſe non raro, aſſerit *CL. Wedelius.* Nobis etiam conſtat, *curam lactis* in podagrico quodam intra ſeptimanarum duarum ſpatium hydropem abdominis produxiſſe, qui creberrimis purgationibus tandem ſanatus fuit.

„*Ulcera* quoque *repreſſa* hunc morbum producunt: „ita *avus b. m.* ex fiſtula ani 20 annorum temere ſuppreſſa „aſciten ſenſim generatum fuiſſe obſervavit l. c. idem in „virgine 24 annorum ex apoſtemate & ulcere umbilici, „ex ſuppreſſione menſium proveniente, eundem mor„bum procreatum fuiſſe notavit.

XLVII.

Hactenus omnia bene procedunt & habemus hic non facile quendam contradicentem, cum omnia certæ obſervatorum experientiæ innitantur; ſed aliter ſeſe rem habere, cum ad cauſam hujus mali proximam deventum fuerit, cuilibet ſcripta medicorum evolventi patebit.

Abeunt enim hic in diverſa autores: Plerique epar incuſarunt, cum eo tamen diſcrimine, quoad fundamentum imputationis, ut antiquiores *Galenici* usque ad CL. *Sennertum* epar dixerint eſſe cauſam proximam aſcitis, quoniam eo per ſcirrhos aliosve morbos male adfecto ſanguificatio lædatur, hujus vero læſionem hydropis unicam eſſe cauſam firmiter credebant.

Fernelius ex ruptura ὑδατίδων in epate, quas rimas ſeu fiſſuras vocat, ſerum in cavitatem abdominis deſtillare & omnem aſciten eo modo produci aſſerit.

Deni-

Denique sunt ex Recentioribus, qui epar præcipue in hoc morbo respiciunt, quia est præcipuum lymphæ colatorium, Conf. *Excell. archiatr. D. Stahlium Præceptorem meum omni honoris cultu prosequendum in Diss. elegantissima de Hydr. Ascite* §. 23. 26. & *seqq.*

Helmontius in renibus sedem causæ ponit, dum in *Tr. suo Ignotus hydrops* §. *20. n. 19.* post pauca inquit: „Causa immediata tam materialis, quam efficiens veri hy„dropis est archeus renum errans, quatenus sc. exorbitat „ac in furorem velut percellitur, a causa occasionali ide„am gignit sive speciem --- per quam sc. vix aut non sepa„rat urinam --- quin etiam velut furiosus dimittit laticem „ad abdomen, ut sui velut internecionem procuret.

XLVIII.

Non libet examinare fusiús hasce opiniones. Brevibus dicam: mihi omnes illi errare videntur, qui unicum tantum viscus pro causa hujus morbi proxima allegant. Quid enim respondebunt illi v. g. qui pro epate pugnant, si opponamus sectiones illas, ubi epar sanum deprehensum? conf. §. 34. & 35. similiter renes salvi adhuc pluries reperti; quorsum ergo ruet *Helmontii* hypothesis? v. §. 47. At, inquient, sæpius imo utplurimum epar in asciticorum cadaveribus læsum fuit repertum, & Helmontiani similia pro renibus allegabunt exempla, alius aliud viscus accusabit. Verum respondeo: vera sunt hæc omnia, est in epate, est in renibus quandoque, imò sit ita, utplurimum vitium deprehensum, sed utplurimum non semper. Divide & imperabis.

Nimirum nullum est viscus (per §. 33. & 35. in abdomi-

domine quod non quandoque in asciticis læsum repertum, quandoque etiam plura uno læsa deprehensa fuerunt; imo omnia viscera interna multis vesiculis materia viscosa & aquea plenis referta, quarum numerus excessit nongentas, reperit *Horstius Opp. V. 2. lib. x. p. m. 541.* Ergo nullum ex visceribus unice & semper in culpa erit.

XLIX.

Subolfecit istud jam dudum *Celsus L. 3. c. 21.* ubi Erasistratum confutans, qui etiam solum jecur hic adfici putavit, *non hujus*, inquit, *visceris unius hoc vitium est. Nam & splene adfecto & in totius corporis male habitu fit.* v. quoque *Cæl. Aurelian. Tard. passion. l. 3. p. m. 435.* Parem errorem errarunt etiam illi ex veteribus, qui a nimio calore, seu *intemperie calida*, hunc morbum deducunt, inter quos etiam *Celeberr. Conringius* reponendus est. In eo enim error latet, quod eam solam, uti alii ex veteribus contra frigidam intemperiem, pro causa adducunt, reliquasque omnes excludunt. Nihil enim familiarius est, quam quod idem effectus sæpe etiam contrariis causis suam originem debeat. Nolo in dubium vocare, a calore nimio quandoque hæc produci, cum experientia hæc sat clara sint; neque tamen minus evidens erit, si & frigus nimium & nimis diu durans, quod humores æque coagulando ac calor nimius exsiccando inspissat, in eadem classe reponam. Fieri etiam potest, ut sine vitio alicujus visceris hydrops nascatur: ut quando ab errore externo per §. 40. serum in abdominis cavitate colligitur. Hic enim obstructio glandularum forte vasorum lacteorum in mesenterio produci videtur, quod etiam ex modo curandi, quo *Piso in Tr. de morbb. a serosa collu-*

vie uſus eſt, (nimirum dedit tabulas Diacarthami, qui roborando ſeu leviter adſtringendo ſimul purgant,) confirmare videtur.

L.

Non vacat nobis pluribus hic inquirere in cauſam mali noſtri proximam, brevibus igitur rem expediemus. Si indolem cauſarum (a §. 36. ad 47.) cum natura effectus conferamus, concludemus ſequentem in modum: Liquor, qui in aſciticorum diſtento abdomine continetur, eſt vel urina vel ſerum ſanguinis, vel lympha, vel pus conf. §. 32. *Urina*, quod ex corroſa veſica urinaria per ulcus v. §. 35. in abdomen confluere debeat, in propatulo eſt; *Pus* provenit, cum epar aliaque abdominalia viſcera, vel etiam meſenterium ulceribus vel abſceſſibus purulentis obſidetur, conf. §. 35. *Pus ſero ſ. lymphæ permixtum* replebit abdomen, ſi ab ulcere una cum ſanguineis vaſa lymphatica vel lactea v. g. in meſenterio corroſa ſint, conf. §. 35. & hic unus modus eſt, ubi ex ruptura vaſum lymphaticorum hic morbus per *diaereſin* producitur, ab ulcere nimirum.

LI.

De cauſis vero ulcerum hic loqui res non eſt hujus loci. Quomodo vero alio modo *lympha* hujus mali cauſa proxima eſſe queat, ſequentem accipe modum: nimirum lympha ſi ſtagnat, diſtendet vaſa continentia & hydatides pariet, ſique diu duret malum, nimia diſtenſione rumpet vaſa. Ad ſtagnationem deducitur vel vitio *ſui* dum ſc. ſpiſſitudine peccat & ita obſtructiones efficit; *vel vitio glandularum ſecernentium*, quæ obſtructæ vel ſcirrhoſæ ſunt. Cum igitur lymphæ circulatio impedita ſit,

ſub-

ſubſiſtit & ante dicta mala parit. Lympham vero ſpiſſam reddunt ea, quæ §. 38. adducta ſunt. Hæc enim dejiciunt tonum ſolidorum, quorum elatere dejecto vigor ſecretionum & excretionum imminuitur; ſpiſſæ itaque partes remanent in humoribus, cumque maſſa humorum minus ſtrenue propellatur, ſemper ſpiſſeſcentia augetur. Solidarum enim partium vitia fluida mutant in pejus & vice verſa, ita ut mutuas cauſarum & effectuum vices hæcce agant. Præprimis vero atonia partium maxime poſthac malum fovere ſolet.

LII.

Ubicunque igitur *glandulæ* vel *vaſa lymphatica* ſunt in abdomine, ibi aſcitis inveniemus cauſam effectricem. Ergo non tantum in epate, ſed & in liene, renibus, glandulis meſenterii, omenti, pancreate &c. ſedes erit cauſæ hujus morbi proximæ, quandoque in uno viſcere ſolo, quandoq; in duobus, tribus conjunctim, imo in omnibus per §. 48. aliquando in vaſis lymphaticis ſolum hærebit. In caſu enim §. 40. & 49. adducto certe glandulas ſalvas eſſe & lymphatica tantum ita diſtenta vel rupta, valde vero ſimile videtur. Refert etiam *Dimerbroek L. 1. c. 12. p. m. 66.* ſalvis plerisque viſceribus lymphatica tantum rupta in hydropico obſervata fuiſſe.

LIII.

Et iſte modus (§. 50.) quidem ſatis evidens eſt, nolumus tamen adfirmare hunc ſolum atque unicum eſſe, quo ex obſtructis viſceribus noſter adfectus oriatur; ſic ut quidem aſſeramus, hydatidas iſtas in viſceribus imprimis obſervatas ab omni cauſa obſtruente & impediente refluxum ſemel advectæ lymphæ oriri,

nondum tamen affirmemus, caufas iftas obftruentes neceſſario & femper hydropem producere, & fi hunc producant, factis id hydatidibus fieri debere.

LIV.

Experimentum a *Lowero Tr. de corde c. 2.* vel ex eo *a Willifio Pharmac. ration. S. 2. c. 3.* defcriptum etiam noſtrum fupra adductum (§. 50.) fiendi modum illuftrare videtur, ubi ligatis venis, arteriis vero liberis relictis, & ita adfluxu uti fanguinis ita & lymphæ, quam ab arteriis autores deducunt, vigente, refluxu vero impedito, feceſſio lymphæ, i. e. irruptio nimis magna lymphæ in vafa fua, horumque tandem disruptio contigit, & ita afcites prognatus fuit.

LV.

Sanguificationem vero inde (§. 50.) turbari debere, feu fanguinis confectionem non rite fieri poffe in afciticis, inde patet, quod chylus cum lympha omnium fere partium fub diaphragmate pofitarum prius ciſternam lumbarem chyli ingredi debeat, quam in ductum chyliferum, & demum ex hoc in venam fubclaviam pervenire queat. Cum autem in abdomine afciticorum maxima ex parte retinetur, quomodo chylus in fanguinem mutari poterit? Inde etiam fit, quod partes fuperiores in thorace pofitæ fuo nutrimento debito & lympha defraudentur. Hinc ratio petenda ejus, quod §. 13. de contabefcentia afciticorum & §. 18. de eorum fiti adductum fuit.

LVI.

Notari etiam meretur, quandoque in caufando priorem locum obtinere vitia vifcerum, quandoque vero vitium liquidi, & nonnunquam ipfam feri collectionem,

ita

ita ut ab hac illa dependeant, ut iis accidit, qui ab haustu enormi frigido in dispositionem hydropis (§.40.) conjiciuntur. Et hoc etiam in culpa est, quod ordinem caussis hactenus adductis assignare nequeamus; est etiam hoc ipsum in genere factu impossibile, & debet hæc discretio in ipso individuo a prudenti medico fieri. Quæ enim in quibusdam ægris proximum inter causas locum occupabunt, hæc ipsa in aliis remotius concurrere ad producendum morbum videas. Sic nunc hoc viscus proxime ascitis sedes erit, nunc magis remote, ac, ut vocant, per consensum ex aliorum viscerum actione læsa adficietur. Neque enim ipsæ sectiones cadaverum solæ indicant proximam mali causam; nam sæpius effectus est, quod nobis patefaciunt: ut nunc taceam morbos conjunctos, ubi semper sedulo attendendum, quænam visceris læsio alicui morbo adscribenda veniat. Haud raro etiam effectus morbi, imprimis diutius protracti, esse solent, quæ immediate ipsum morbum produxisse putantur.

LVII.

Forte etiam *Serum* ex ipsis vasis sangvineis majoribus ac minoribus visceribus ipsis intextis, quandoque majori in copia per poros tunicarum transsudat & in cavitatem abdominis recipitur, (vocant per diapedesin,) qualem modum etiam *Cl. archiater D. D. Stahlius in Diss.* sœpius citata non improbabiliter adstruit, sc. lympham per poros vasum lymphaticorum ita exsudare in cavitatem abdominis, (præprimis cum rupturam eorum non facile contingere asserat) præcipue si per exteriora abdominis indegumenta foras exire nequeat, vel quod meatus in cute sint obstructi, constricti a frigore externo &c.

vel quia in majori proportione transſudat, quam quod evacuari poſſit per ordinariam diapnoën vel diaphoreſin e corpore.

LVIII.

Forte quoque, ſi, quod probabile eſt, vaſcula minima omento inſerta in abdominis cavitatem hient, atque ibi vaporem illum, quo irrorata viſcera in ſectionibus cadaverum deprehendimus, emittant, hæc vaſcula anaſtomoſi facta cauſa collectionis hujus ſeroſæ eſſe poſſunt.

LIX.

Plures forte ſunt modi, quibus hic morbus producitur; præcipuos tamen evidentiores admodumque probabiles, ni fallimur, omnes attulimus.

Hæc ita paucis de ætiologia morbi noſtri adduxiſſe ſufficiant. Poſſemus facile inde explicare phœnomena & reliquos effectus hujus mali in hiſtoria morbi (§.6-22) adductos. Hæc enim omnia tum ex confectione chyli læſa, ipſam ſangvificationem lædente, malaque omnium partium nutritione, tum ex ipſius ſeri ſtagnantis corruptique effectibus, quaſi ſummis capitibus, facili negotio deduci poterunt.

Sed potius trademus hujus mali *Differentias*. Hæ igitur ex ſuperioribus collectæ erunt ſequentes.

LX.

Nimirum Aſcites (1.) *ratione loci* ſecundum quoſdam diſtinguitur in *verum & ſpurium*. Verum vocant, ubi aqua in cavitate abdominis, ſpurium, ubi non in cavitate libere continetur, ſed clauſa eſt in membranis quibusdam, ut in ſacco peritonæi. v. *Palfyn. l. c. & Mr. Littre l. c. (v. §. 33.)* in veſiculis quibusdam (*v. §. 33. no. 6.*) ſeu dilatatis glan-

glandularum cavis, vel vasis lymphaticis &c. (2.) differt *ratione causæ continentis*, conf. §. 32. (3) *ratione causæ remotæ internæ*, ut aliquando scirrhi epatis, lienis aliquando &c. *conf.* §. *35*. (4.) *ratione complicatorum morborum v.* §. *14. 16. 28.* inde vel exquisitus vel minus exquisitus audit. (5.) *ratione durationis*, *v.* §. *29.* ut inde vel *recens* vel *inveteratus* sit. (6.) denique quidam ab aliis morbis prægressis ortus, quidam non. v. §. 42 - 47.

LXI.

Imminere morbum nostrum suspicio seu metus est, cum causas procatarcticas & proëgumenas (*v.* §. *38* - *47.* it. §. *36.*) præcessisse ex ægro cognovimus, pedes aliquando tumere incipiant, & quanquam rursus subsideat, tamen redeat tumor, appetitus pereat, urina pauca, tenuis, aquosa, cruda excernatur, subjectum incipiat ad omnes animi & corporis motus tardum & segne esse, respiratio difficilis adsit præcipue sub adscensu scalarum. Adhuc magis hic metus crescit, si cachecticus status præsens sit simplex vel scorbuto junctus.

LXII.

Adesse vero asciten Signa ex historia morbi supra recensita, & exinde facile colligenda patefaciunt, addendum tantum iis, quæ de tumore abdominis ibi monuimus, nunc unum tantum latus tumorem occupare, nunc utrumque, ita ut venter quasi in duas partes dividatur. Probe quoque observandum, ne confundantur *asciticæ* & *gravidæ* mulieres. Discernere autem eas ab invicem ex sequentibus nos docet *Ettmüllerus*: (1) ex colore faciei vivido & bene habito in gravidis; sed hoc per §. 13. fallere potest. (2) ex tumoris specie. In gravidis tumor abdominis

dominis ad præcordia ſurſum vergit eſtque inæqualis; In hydropicis autem inferior pars abdominis intumeſcit, mammæ detumeſcunt, & tumor undique æqualis & quaſi œdematoſus eſt: ſed quod hoc ultimum attinet, ſemper illa præ oculis habenda, quæ in initio hujus §. monuimus. (3) ſignum certum aſcitis eſt fluctuatio in abdomine, ſed confer §. 10. (4) vivacitas & vigor oculorum ſignificat geſtationem. (5) urinæ in gravidis non ſunt ita conſtitutæ, ut aſciticorum. (6) quo ſe vertunt aſcitici, eo labitur aqua, conf. iterum §. 10. (7) ſitis in hydrope juncta eſt, in geſtatione non, conf. §. 18. (8) ſub hydrope menſes ſæpe fluunt, in geſtatione non &c. Hoc ultimum ſignum tamen minime certum eſt, cum etiam in gravidis nonnunquam menſes fluxerint; quale v. g. refert exemplum *Lotichius obſ. med. l. 5. obſ. 17.* it. *Gregor. Horſt. opp. T. 2. l. 5. obſ. 34. 41. 48. &c.* nec ſemper abortum minatur talis fluxus, uti *Cl. Wedelius in Diſſ. de not. gravid. c. Hippocr. S. 5. aphor. 60.* aſſerit: contrarium enim quandoque contingere ſupra citatæ ex *Horſtio obſ.* nos docere poterunt. Motus infantis in utero vigeſima ſeptimana contingens omnem dubitationem tollere debet.

LXIII.

A *tympanitide* aſcites ita diſcriminatur ſecundum *Meniotium in Diſſ. patholog.* quod tympanitici liberius reſpirent & decumbant quam aſcitici, partes etiam ſupernæ in illis minus discrucientur quam in his, nec inferna membra in tympania extumeſcant perinde ac in aſcite fieri ſolet. Abdomen ad concuſſum manus prætenſione reſonum eſt, preſſum vix demergitur, moxque reſurgit, nec ut in aſcite impreſſionem ſervat: attende tamen in hisce ultimis ſignis ad ea, quæ §. 8. jam monuimus. LXIV.

LXIV. Quomodo dignoſci debeat, an *hydrops ovarii* muliebris adſit [v. §. 35.] inter deſiderata medica ponendum eſt.

Ipſum cavum uteri clauſo accurate ejus orificio interno tantam aquarum copiam nonnunquam collegiſſe, ut mentitus fuerit aſciten, vide ſis apud *Greg. Horſt. opp. T. 2. obſ. l. 4. obſ. 53. Aetium l. ult. p. 79. 109. Fernel. pathol. l. 6. c. 15. Hildan. obſ. 56. Cent. 2.* it. *Veſal. Anat. l. V. c. 9. p. 627. & 628.* qui ſupra 60 Auguſtanas menſuras aquæ in utero hydropico invenit. Quomodo talis uteri hydrops ab aſcite diſcerni debeat, cum perfecte quandoque eundem mentiatur, & graviditatis ſpecie medicum fallat, cum ignariſſimis neſcimus, nec apud autores conſignatum reperimus; niſi quod tentata curatio per fomenta relaxantia, vapores tales, it. uterina adhibita detexerit aliquando morbi ſedem.

Quando a morbis prægreſſis, ut febribus, ſcirrhis &c. profectus aſcites & ab iisdem foveatur, hoc & ex relatione ægri & ex ſignis cuilibet morbo propriis petatur, ex quibus ultimis etiam dignoſci debet, quænam pars adfecta ſit.

LXV. *Prognoſin* quod concernit, eandem ſupra in hiſtoria morbi jam recenſuimus, ut quædã tantum addenda habeamus. Nimirũ

(1) *Ratione ſpecierum* hydropis: aſcites omnis hydropis ſpeciebus periculi gravitate præit, quod confirmat *Aretæus l. 2. diut. c. 1.* „dum inquit: omnes ſpecies hydropis quidem pravæ, inter ipſas „autem leucophlegmatia mitior, difficilis flatuoſa, difficilior ana-„ſarca, maximi momẽti etiã veſicalis, aſcites certe periculoſiſſimus.

(2) *Ratione ægri:* primo melioris ſpei eſt in juvene & robuſto homine ob majorem vitalis activitatis vigorem præſentem. Dein facilius ſanantur temperantiæ adſueti nec luxurioſi, imprimis a potu, quantum fieri poteſt, abſtinentes: hæc enim cauſa eſt, quare *Celſus l. 3. c. 21.* judicavit, facilius hoc malum in ſervis, quam in liberis „tolli, quia, inquit, cum deſideret famem, ſitim, & mille alia tædia „longamque patientiam, promptius iis ſuccurritur, qui facile co-„guntur, quam quibus inutilis libertas eſt. Cautus igitur ſit medicus in Prognoſi, ne intemperantia æger prædictum ex natura morbi exitum fallat.

(3) *Ratione Cauſæ*: Ille aſcites, qui a vaſis lymphaticis ruptis fit, curatu impoſſibilis exiſtit, niſi ruptura ſponte coaleſcat. Immedicabilis etiam, qui ex ureterum, aut veſicæ, aut renum, aut meſen-

terii &c. læsione, ruptione aut exulceratione oritur. Difficulter & fere nunquā sanabilis, qui aliis morbis succesit, imprimis, qui scirrhis viscerum inveteratis debetur (si enim recentes & leviores sint, nec per hydatides v. §.33. n.6. morbum produxerint, modo §.51.& 53 descripto, aliter utique sese res habet) dein, qui acutis & chronicis, qui diutius ægrum detinuerunt, ejusque vires detriverunt, supervenit, secund. *Hippocr. 7. prognosticor.* Sanabilis tamen ascites, qui febres suppressas v. §.42. vel hæmorrhagias suppressas, vel etiam nimias v. §.39. it. scabiem retropulsam v. §.46. excipit, si tamen statim in initio medicina adhibeatur, quod etiam dictum sit de illo, qui ab errore externo desubito ortus, v. §.40. vid. etiam *Piso in Tr. de morb. a serosa colluvie obs.* 112. Bene igitur constitutis visceribus melior spes apparet, unde *Hippocr. in Prorrheticis* eos, qui ab hydrope servari volunt, εὐσπλάγχνους esse debere adfirmat, conf. *Coac. prænot. text. 275. & seqq.* (4) *Ratione Symptomatum:* Magnitudine, vehementia, & varietate accidentium & corruptione virium magis incurabilis judicatur: parva vero magnitudine atque paucis & simplicibus accidentibus, quæ Græci symptomata appellant, & sine nimia virium læsione, minime curatione difficilis approbatur, ut verbis utar *Cæl. Aureliani l.3. Tard. Pass. c. 8. p. 424.*

Apostases vel maculæ in cruribus erumpentes lethales sunt, v. *Hippocr. 7. Epidem.* it. Ulcera incurabilia plerumque sunt & ad mortem ducunt, quod etiam optimus *Senex* adfirmat *aphor. 8. 6.* it. *Corn. Cels. l.3. c. 21.* de tussi *Hipp. S.7. aphorismus* 47. prostat, ubi ita: *si hydropicum tussis habeat, desperatus est, conf. S. 6. aphor. 35.*

Pro meliori signo etiam a medicis habetur, si, quod rarissimum tamen, sitiant parum, e contra commode plus minus appetant; Ille æger tamen, de quo supra §. 18. mortuus est, an forsan ideo, quod nulla medicamenta assumere voluit? uti *obss. msst. avi b. m.* referunt.

Denique quo magis excretiones naturales supprimuntur, eo pejus, quo minus a statu sano recedunt ac quodammodo etiam augentur, eo melius est: sic enim *Celsus l.3. c. x. si plus humoris excernitur, quam assumitur, ita demum secundæ valetudinis spes est.* Reliqua vide in historia morbi. (5) *Ratione sedis morbi* seu loci, ubi aqua continetur. Si aqua contineatur in vesiculis quibusdam seu hydatidibus v. §.33. n. 6. incurabilis est, nulla enim arte humana ibi contentas educi potest, nisi sponte, uti §. 26. dictum,

ope

ope naturæ ſanetur, quod tamen rarisſimum. Aſcites epiploicus dictus v. §. 33. etiam immedicabilis eſt, quorſum referendus *Hippocr. aph. 55. ſ. 7.* ubi ita: *quibus epar aqua plenum erumpit in omentum, iis venter aqua impletur & moriuntur.* Idem quoque judicium de eo ferendum, quem §. 33. n. 7. adduximus, ob easdem rationes, quas de veſiculari dedimus. Nec illi, qui eo detinentur, quem §. 33. n. 4. deſcripſimus, meliori gaudebunt fortuna. Optimæ ſpecies cœteris paribus ſunt illæ, quæ n. 1. & 2. §. 33. deſcribuntur, quæ bonam ſpem de ſe præbent, ſi reliqua conſpirent, & modo ſuis ſe ſignis manifeſtent, ut a ſuperius recenſitis ſecerni queant. [6] *Ratione durationis* ſeu ſtatus morbi: Inveteratum hydropem incurabilem eſſe, in confeſſo apud omnes eſt rationales medicos. [7] *Ratione complicatorum morborum* hoc notandum, eum aſciten, qui cum tympanitide incipit, utplurimum eſſe lethalem. Alius aſcites, qui cum leucophlegmatia copulatur & a pedibus incipit, non adeo periculoſus eſt [in ſuo tamen genere.]. [8] *Ratione temporum anni:* Ita enim *Cæl. Aurelian. Tard. Paſſion. l. 3. c. 8. p. 434.* æſtatis tempore laborantes difficulter ſanari putat, ſiquidem multa ſiti adficiuntur, de quo plura ibi legi poſſunt. v. *Celſ. l. 2. c. 8.* Atque hæc de Prognoſi ſufficiant.

LXVI. Aggredimur nunc *Therapiam*, quam ſequenti modo pertractabimus. *Indicationes generales*, quibus hic morbus arte medica profligari poterit, reſpiciunt vel cauſam continentem, i. e. illud fluidum, quod in abdomine p. n. contentum eundem diſtendit; vel cauſas proximas hanc continentem producentes, vel cauſas procatarcticas & proëgumenas. Quæ proëgumenas & procatarcticas reſpicit indicatio, eam vocant *ſervatoriam*, quæ vero duas priores, *curatoriæ* dicuntur. In genere monendum, eſſe e re ægri, ut curatio initio mali ſuſcipiatur, hic enim valebit illud: Principiis obſta &c.

LXVII. *Curatorias* indicationes ſequenti modo exequemur:

1. Evacuatione liquidi ſtagnantis in cavitatibus abdominis v. *§. 33. n. 1. & 2.*
2. Remotione, & correctione cauſæ hujus extravaſationis ſeu collectionis liquidi, uno verbo fontis obturatione, v. *§. 35. 51 & ſq.*
3. Reſtitutione toni viſcerum dejecti v. *§. 38. &c. it. 51.*

Ab *evacuatione* liquidi cura incipienda, (non a cauſæ ſublatione.)

&hoc eo citius, quo majus periculum ab humore effuſo diutius ibi ſtagnante metuendum; nam corrumpitur, acredinem concipit partes, quas alluit, corrodentem, imo gangrænam & ſphacelum viſcerum ſœpius producit. Tentabimus vero eandem variis modis, ut

α) *Subducendo* per alvum. Præparantia non opus eſſe arbitrantur autores, cum humores ſatis fluxiles ſint, ſi tamen circa primas vias mucus hæreat, is abſtergendus, digerendus, & evacuandus digeſtivis jam ſat cognitis. Ad evacuationem ipſam quod attinet, commendant hic utplurimum fortiora, nota tamen ſunt exempla, ubi datis fortioribus ne minimum quidem aſciticis alvus mota fuit, leniora econtra & eccoprotica fortiter eandem ſubduxerunt. Cavendum & hic imprimis, ne nimis fortiter purgantibus diarrhœam excitemus non ſemper tutioris eventus, & ut hanc eductionem potius per vices corrigentibus interpoſitis exequamur, quam una vice ægrum evacuando, vires & ipſum viſcerum tonum hic maxime conſervandum, & qui nimium quantum jam hic periclitatur, dejiciamus. Confirmat hoc *Excellentiſſimus D. Præſes in Diſſ. de Purg. fortior. &c.* §. 17. ubi de methodo „tractandi hydropem per draſtica loquens ſubjicit: hujus naturæ „remedia cum tonum ventriculi & inteſtinorum hoc morbo jam „labefactatum penitus lædant & deſtruant, & violenta conſtrictio„ne flatulentiis & lymphæ ſtagnationi magis occaſionem præbeant, „non poſſunt non irreparabile damnum hoc malo correptis indu„cere, & quæ ibi ſequuntur plura. Certe toni dejectionem gangræna ſphacelum denique producens non raro ſequitur. Sic CL. *Rollfinkius* obſervavit, ſubitanea tali ſeri evacuatione catarrho ſuffocativo virum illuſtrem extinctum fuiſſe. Imo, cuius ſupra obliti ſumus, purgantia draſticotera hydropem produxere. Ita enim *Excellentiſſimus D. Præſes l. c.* refert ex *A. N. C. Dec. 3. A. 4.* „*obſ. XI.* civem Wittenbergenſem poſt ſumtum a circumforaneo „purgans draſticum incidiſſe in hydropem aſciten, & ægre tandem „valetudini priſtinæ reſtitutum fuiſſe. Rejicimus igitur draſticotera illa purgantia, gumm. gutt. ſcamnon. elaterium &c. niſi quod bene præparatis viis & humoribus, ubi leniora non ſufficiunt, ſtimuli loco quandoque ad aliquot grana propinari poſſint. Commendamus potius leniora illa, qualia ſunt rhabarbarum, fol. ſen-

næ, tamarindi, mechoacanna, myrobalani; imprimis ſuccus iridis noſtratis c. manna & ſyr. de cich.c. Rheo mixtus egregie aquas ſine moleſtia eduxiſſe ſœpius viſus eſt Avo. b. m. in msſt. Vel posſunt exhiberi, ſecundum egregiam methodum *Excell. D. Præſidis*, fortiora in refracta doſi c. additione ſalium digeſtivorum v. g. reſina Jalapp. c. pineis vel amygd. trita ad monitum Zwölfferi paucorum ʒ. 4. granor. doſi c. tartari vitriolati gr. jv. extr. panchym. Crollii gr. x. A ſcr. I. mechoacannæ præparatis prius humoribus hydropicos ultra x ſedes copioſiſſimas habuiſſe refert *Excell. D. Præſes in diſſ. cit.* Pulverem Jalapp. ad ſcr. ſem. cum rhab. doſi anatica & tartari vitriolati gr. 10. exhibitum aſcitico, eundem ſatis fortiter evacuaſſe & ad 20. ſedes provocaſſe refert *Avus* b. m. l. c. Solo uſu rhabarbari continuato quosdam aſciticos curatos fuiſſe memorant autores. Credo fuiſſe in initio morbi, viſceribus nondum valde obſtructis, adhibitum, alias & roborandi, attenuandi, & diuretico ſcopo prodeſt leniſſimum hoc catarcticum.

β) *Per diaphoreſin:* Quanquam non ſoleant facile ad eandem diſponi per §. 24; ſæpius tamen per hanc viam ſolutus fuit morbus; ita referente *Cl. Boërhavio, Præceptore colendo, in Coll. msſto in aphoriſmos*, chirurgus quidam Leodienſis cuidam aſcitico epithema ex ſale communi, ægro fornaci propius admoto, applicuit, & madefacto uno novum ſiccum appoſuit, & ita exſiccando eundem curavit. Magis tamen hic per *externa topica* excitandus ſudor, quam per interna diaphoretica remedia. Hæc enim parum vel nihil, obſtructis cutis exterioris poris, efficient. Ad naturam ægri ſingularem hic etiam reſpiciendum, an ad hanc evacuationis ſpeciem ſ. viam inclinet, & circumſtantiæ reliquæ morbi patiantur commotionem talem humorum. Si enim ægri in ſtatu ſano natura non proni fuerunt ad ſudores, dyspnœam hic facile augebimus, inprimis ſi plethorici ſint.

γ) *Per vomitum* quoque educi poſſe materiam in perſonis alias evemetis, junioribus, viribus nondum a morbo prægreſſo proſtratis, & in initio mali, teſtantur *obſſ. conf. &* § 25. Accedit, quod & ſæpius ſoleant ſimul evacuare per alvum & urinam, imo qui effectus quandoque præ omnibus aliis expetendus, quia obſtructa viſcera & infarcta reſerare atque ſic *cauſam* ſimul & *fomitem* huius mali tollere motu ſuo concuſſorio valent. Præprimis tum indicantur, ſi

si signa humorum circa ventriculum & tenuia intestina hærentium, vel muci in ventriculo præsentis ex nausea spontanea adsint. Potest exhiberi v. g. sal vitrioli, quod roborandi & incidendi vi pollet simul, ad scr. I. vinum emeticum vulgare ad uncias ij. &c. poterunt digestiva salina, ut alias fieri solet, vel præmitti vel conjungi.

δ) *Diuretica* hic sæpe profuisse obs. medicæ testantur. Ita profuisse Spadanas aquas, forte reseratis simul visceribus, probabile est, v. *Henr. ab Heers obs. 1. p. 37.* Forte etiam tali modo suum effectum produxere Teplicenses, de quibus *Jac. Janus*, Archiat. Reg. Daniæ „in *Epp. msst. ad Avum b. m.* sic scribit: Nota mihi sunt exempla hy„dropicorũ, qui hic plene & totaliter convaluerunt, etiã constan„ter & absque recidiva. Non tamen hæc exempla statim in imitationem transire debent, cum non semper de certitudine effectus, & ægri interna viscerum conditione constet; an sc. tantum iis suppetat robur, ut eam aquarum molem superingestam digerere, secernere, & excernere possint. Non paucos enim hunc quasi acherontis potum bibisse & sic sibi mortem conscivisse, etiam in vulgus notum est. Meliꝰ hunc scopum, siquidem natura præeunte v. §. 22. hanc viam tentare velimus, impetrabimus salsis illis digestivis simul incidentibus, quæ duplici hic scopo prosunt. Adhibeantur ergo salia neutra salsis mixta in statu ægri calidiore febri juncta; in statu vero frigidiore & absente febre diuretica ex vegetabilibus e. g. petroselin. fœnic. puleg. seseli cretic. linaria, asparagus, rad. graminis, vincetox. pimpinell. alkekengi &c. vina Rhenana juniora, Mosellana &c. e compositis Troch. de Rhab. Cappar. Diacurcum. Supra dicta simplicia e vegetabilibus prosunt præcipue, si infundantur c. vino, ut inde vinum fiat medicatum. Hæc vina medicata & tutius & melius operari omnibus aliis, illisque maxime hydropem, si modo curari possit, sanari, experientia longa se comperisse scribit *Fel. Plater. opp. pract.* T. 3. c. 3. p. 255. *Bonnettus in not. ad Jonston.* refert, matronam 60 jam annum prætergressam, a juventute ascite laborantem, usu vini talis medicati, infusis laxantibus quandoque interpositis, & hisce per tres hebdomades ita continuatis, epate emollito, & excitato tam largo urinæ profluvio, ut etiam diabetem metueret, convaluisse.

ε) Reliquorum evacuantium per scarificantia, vesicantia &c. usum melius & tutius omittimus ob funestos inde a practicis no-

ta-

tatos eventus, quanquam non desint, qui & cum fructu hæc adhibita fuisse memorent. Sic inter alios J. C. *Claudinus de Ingr. ad infirm. l. 2. c. 6. p. 141.* scarificationis feliciter in cruribus tumidis a se administratæ meminit, quæ ordinario alias sphacelum, vel & ulcera hic fere nunquam sanabilia producunt. Conf. *Excellent. Archiatr. D. Stahl. præceptor. ætat. devener. in Diss. de ascite.*

ζ) Denique quoad *Paracentesin* in diversa abeunt autores, nonnullis eandem suadentibus, quibusdam vero plane rejicientibus. Verum circumstantiæ loci, temporis &c. ut in cujuslibet remedii applicatione, sic & hic a prudenti medico respici debent. Equidem rem dubii eventus esse, ob signa incerta loci, ubi aqua hæreat, certum est. Ita, si vesicalis sit ascites v. §. *33. n.* 6. infelici cum successu hanc operationem tentari, evidens est, & confirmant id etiam observationes. Brevibus: si unquam hæc operatio locum habet, fieri debet sub morbi initio, juvene & viribus nondum exhausto ægro, visceribus salvis, nec alio morbo perditis, fluido in stagno & in locis v. §. *33. n. 1. &* 2. hærente, nondum putrido nec diu ibi existente. Quæ omnes circumstantiæ cum utplurimum non satis perpensæ fuerint, nec etiam omnia per signa satis cognosci queant, non mirum infausto plerumq; cum successu hanc operationem fuisse institutam. *Regulæ* quomodo operatio ipsa instituenda & *Cautelæ* in hac operatione administranda legantur apud auctores chirurgos v. g. Aquapend. Solingē, Dionis, Palfyn &c.

LXVIII. In genere adhuc notandum, quandoque unum ex hisce evacuationum generibus sufficere, quandoque vero plures conjungi, vel alternari debere pro diversa cujusvis individui & morbi præsentis natura. Successive evacuandum, a lenioribus incipiendo interposita quiete, varianda etiam medicamenta esse, ne æger iis adsuescat, & medicamenta frustra deinde adhibeantur, legibus meth. med. general. conforme, & ex illis notum est.

LXIX. Indicationem secundam v. §. 67. *n.* 2. ita exequemur, ut *humorum, ut lymphæ &c. spissitudinem* corrigamus attenuantibus, qualia sunt diuretica superius §. 67. lit. [δ]. adducta; dein rad. gram. rad. & fol. cichorei, taraxaci, hb. capillares, cuscuta, capill. veneris &c. absinth. cortices ut winteranus, chacarill. cappares &c. hæc omnia vino infusa magis quam alia forma data prosunt: porro aromata, mercurialia, mercurius dulcis, præcipitatus ruber &c.

salia

salia alcalina fixa plantarum per incinerationem parata, ut genistæ stipit. fabar. hederæ &c. ex horum cineribus parata lixivia, ut & ex ligno dulcamar. prosunt, si vinum tenue diureticum iis superfundatur. Imprimis myrrha, aloe, iuniperus, cochlearia & antiscorbutica commendanda. Ita meminit *Avus b. m. l. c.* fœminam quandam ex cachectica ascitīcam factam, cuius venter fuerit 5. ulnarum mensura in amplitudine, & pedes unius ulnæ, aliorū medicamentorum, quæ a variis medicis acceperat, pertæsam spiritum juniperi vulgarem hisce simplicibus superfudisse, & bibisse singulis diebus aliquot cochlearia & sic continuando spatio trium mensium plene convaluisse. Abstinuit ab omni vini & cerevisiæ potu, vidit eam *Avus b. m.* postea Cliviæ 1665. sanam & incolumem. Hisce referantur etiam *obstructiones* viscerum, ut epatis, lienis &c. minores, & scirrhi incipientes, quorum de reliquo cura ex tractatione propria horum morborum petenda. Qui ascites a morbis prægressis ortus fuit, pro indole istorum morborum tractari debet, adjuncta simul generali methodo hydropem tractandi, qualem præmisimus. Conf. *Archiatr. Excell. D. Stahl. in Diss. de morb. conseqq. corrupt. febribus intermitt. turbat. & corruptis, de Tumore oedematoso podagrico & sim.*

LXX. Denique (§. 67. n. 3.) *Debilitas viscerum*, sive sit causa sive ascitis effectus, tollitur roborantibus, martialibus, chalybeatis, salinis junctis v. g. limat. mart. c. aloë in pillul. TRa mart. tartarisata, TRa vitrioli mart. Ludovici; pill. Sylvian. ex vitriolo martis, rhabarbarinis, absinthiacis, ut essent. absinth. Syr. de absinthio, &c. Cort. tamarisci, winterano, chacharillæ, fraxini, Rad. cappar. acetos. gentian. & talibus innumeris. Potest & hic a lenioribus subadstringentibus incipi & ita, si opus videatur, ad fortiora adscendi. Hæc omnia debita dosi & per tempus sufficiens continuentur.

Hisce rite adhibitis *Diæta debita* concurrat, ut ita & vitali & præservatoriæ indicationi satisfaciamꝯ. Consistet hæc primo in medicamentis analepticis v. g. miva cydoniorum &c. *Avus b. m.* Electuar. diacubeb. ad confortand. & exsiccandum perutile reperit; Deinde victus sit initio præprimis ex cibis evpeptis, nec nimia quantitate assumatur, aromatisatus zingibere &c. brevibus: sit siccus, calidus, potus quo parcior, eo conducibilior, vinum bibatur meracum vetus, adstringens, cerevisia sit oleosa pinguis, ut Brunsuic. mumma &c. Corpus sufficienter moveatur, cavendum tamen ab omni vehementiori animi & corporis commotione. Aer sit temperatus, magis tamen ad calidam temperiem inclinans.

Hac via si non semper tolli, multum tamen hujus morbi sævitiam leniri posse speramus, & ita huic nostræ Dissertationi, quæ præter opinionem crevit, finem imponimus. Meliores meliora dabimus. Summo vero Numini sit pro concessis viribus Laus, Honor, & Gloria in sempiterna Secula.

) o (